

DOI: 10.55775/ijemi.1218402

Başvuru Tarihi/Received Date : 13.12.2022
Kabul Tarihi/Accepted Date : 25.12.2022

ARAŞTIRMA MAKALESİ

TEACHERS AND STUDENTS' VIEWS ON DECISION MAKING SKILL

Dr. Öğr. Üyesi Filiz Arzu YALIN, ORCID: 0000-0002-4860-0246, Nişantaşı Üniversitesi, Türkiye;
e-mail: arzuvalin02@gmail.com

Şafak OĞUZ, ORCID: 0000-0003-0662-0502, Marmara Üniversitesi, Türkiye;
e-mail: safakoguz@live.com

Abstract

The present study sought to review teachers and students' views on decision making skill which was included in the social studies lesson curriculum. The researchers conducted the study with the participation of nine students from grade seven and a social studies teacher in a secondary school in the center of Adıyaman during the academic year of 2019 and 2020. In determining the working group, the researchers used convenience sampling method. The researchers designed the study according to qualitative research pattern. The researchers collected the data of the study via the Teachers' View Form and Students' View Form, and the Stray Dogs Activity Form. According to the findings obtained from the study, the students usually made decisions in situations concerning themselves, consulted their families and relatives while making a decision and when they faced a decision making situation, they had difficulty determining the problem, determining/evaluating the options, determining/evaluating the criteria and making a decision. According to the data acquired from the social studies teacher, decision making skill of the students varied according to their personal characteristics, experiences and readiness. It can be inferred from the results that teachers in the field of social studies are aware of the importance of decision making itself as a skill and including this important skill in the curriculum.

Keywords: Social studies teaching, Decision making skill, Skill teaching

KARAR VERME BECERİSİNE YÖNELİK ÖĞRETMEN VE ÖĞRENCİ GÖRÜŞLERİ

Özet

Bu çalışmanın amacı, sosyal bilgiler dersi öğretim programında yer alan karar verme becerisine yönelik öğretmen ve öğrenci görüşlerini incelemektir. Araştırma 2019-2020 eğitim öğretim yılında, Adıyaman'da merkeze bağlı bir ortaokulda 7. Sınıfa devam eden 9 öğrenci ve okulun sosyal bilgiler öğretmeninin katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Çalışma grubunun belirlenmesinde kolay ulaşılabilir örneklem yöntemi kullanılmıştır. Çalışma Nitel araştırma desenine türüne göre tasarlanmıştır. Çalışmanın verileri, Öğretmen Görüş Formu ve Öğrenci Görüş Formu ve Sokak Köpekler Etkinlik Forumu aracılığıyla toplanmıştır. Çalışmadan elde edilen bulgulara göre öğrencilerin genellikle kendilerini ilgilendiren durumlarda karar verdikleri, karar verirken aile ve yakınlarına danıştıkları, öğrencilerin bir karar verme durumuyla karşılaştıklarında; problemi belirleme, seçenekleri belirleme/değerlendirme, ölçütleri belirleme/değerlendirme ve karar vermede güçlükler yaşadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Sosyal bilgiler öğretmeninden elde edilen verilere göre öğrencilerin karar verme becerisinin kişisel özelliklerine, deneyimlerine, hazır bulunuşluk durumlarına göre değiştiği sonucuna ulaşılmıştır. Sosyal bilgiler öğretmenin bir beceri olarak karar vermenin öneminin ve öğrencilere kazandırılmasının öneminin farkında olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sosyal bilgiler öğretimi, Karar verme becerisi, Beceri öğretimi

1. Giriş

Bireyler günlük yaşamlarında sıklıkla karar verme durumlarıyla karşılaşır. Bu kararlar günlük yaşamın akışı içinde karşılaşılabilecek basit, önemsiz kararlar olabileceği gibi, hayati öneme sahip, yaşamı derinden etkileyebilecek kararlar da olabilirler. İnsanlar genellikle bütçe oluşturmada, alışverişte, bir şeyler nasıl yapılır ya da gelecekte bir şeylerin nasıl yapılacağına belirlenmesinde strateji oluşturmada, planlama yaparken karar verme durumunda kalırlar (Fitzgerald, 2002, s.15). Çolakadıoğlu (2012) kişinin günlük yaşamında verdiği kararların içeriklerinin ve önemlerinin farklılaşabileceğini; ancak yine de ortak bir yapıya sahip olduğunu belirtmiştir. Bu ortak yapı bireyin her durumda bir seçeneği belirlemesi, hangi seçeneğin istenen sonuca götürmede en iyi yol olduğuna karar verilmesidir. Bu süreçte faydalı sonuçlar elde edildiğinde ise kişisel bir doyuma ulaşmanın mümkün olduğunu belirtmiştir (s. 388).

Karar verme durumunu Marzano (1991) bilgiyi uygulama veya bilgiyi üretmeyi içeren bilişsel bir süreç olarak değerlendirmiştir (s. 103). Bu süreçte var olan seçeneklerden hareketle belirli kriterlere göre seçim yapılmaktadır (Güçray, 2001, s. 55). Bu seçim bir ihtiyacı gidermeyi sağlamakta belirsizliği ortadan kaldırmayı hedeflemektedir (Deniz, 2002, s. 45). Karar vericiler, her adımı gerçekleştirmek için bir dizi adım ve taktikten oluşan bir süreci takip ederek kararlar alırlar. Her karar, bir dizi faaliyeti içerir (Nutt, 2008, s. 425). Karar vericiler bir durumda karar verecekleri zaman, hedefler belirlemek, bu hedefe ulaşmak için bir veya daha fazla yol düşünme, fikirleri değerlendirme, hedefe ilerlemenin en iyi yol olduğu düşünülen fikirleri uygulama gibi dört çekirdek süreci kullanırlar (Byners, 1998, s. 9). Lehrer (2019) ise karar vermenin sadece bilişsel süreç olmadığını duyguların ve deneyimlerin bu bilişsel sürece kaynaklık ettiğini belirtmiştir (s. 15). Benzer şekilde Zeleny (2011) de makinaların asla iyi bir karar veremeyeceklerini belirterek, karar vermenin insani bir işlev olduğuna dikkat çekmiştir (s.78).

İnsanlar verdikleri kararlarla geleceklerini inşa etmektedirler. Buna istinaden Gellat ve Gellat (2003) kararların geleceğe yönelik olduğunu, kişinin yaşam deneyimlerinden hareketle verdikleri kararların sonucunda geleceklerini planladıklarını belirtmiştir (s. 94). Kararlar yerinde uygun bir biçimde verildiğinde insan yaşamında olumlu değişimlere yol açmaktadır, ancak hatalı kararlar verildiğinde ise insan yaşamı olumsuz yönde etkilenmektedir. Bu nedenle karar verme becerisi en önemli yaşam becerilerindedir (Güçray, 1998, s.7). Özellikle günümüzde dijitalleşme, bilginin hızlı ve öngörülemez bir biçimde yayılması, sıkça karmaşık durum ve problemlerle karşılaşılması bireylerde karar verme becerisinin geliştirilmesinin önemini ortaya koymaktadır. Ochoa Becker (2012) bu nedenle küreselleşen dünyada, çok boyutlu bakış açısıyla kritik konularda ön görüş sahibi olan, kamu yararı adına akıllıca kararlar verebilen eğitimli bireylerin talep edildiğini belirtmektedir (s. 122).

Bireylere etkin karar verme becerisinin kazandırılması bireysel, toplumsal ve küresel boyutta gerekli yeterliklere erişebilmeleri eğitimin sorumluluğunda olan bir mevzudur. Bu sorumluluğu üstlenen derslerden biri de sosyal bilgiler dersidir. Karar verme becerisi sosyal bilgiler dersi öğretim programında öğrencilerde geliştirilmesi gereken becerilerinden biri olarak yer almaktadır. Zira karar verme becerisi sosyal bilgilerin kalbi olarak adlandırılmaktadır (Engle, 2003). Engle (2003) “sosyal bilgilerin en temel işlevinin iyi vatandaş yetiştirmek olduğunu ve iyi bir vatandaş olmanın temel göstergesinin ise toplumsal konularda kaliteli kararlar vermek olduğunu belirtmiştir (s. 7). Karar verme becerisinin sosyal bilgiler dersinde öğrencilere kazandırılması gereken önemli becerilerden biridir. Ancak buna rağmen sosyal bilgiler eğitimi alanyazını incelendiğinde bu beceri ile ilgili araştırmaların sınırlı olduğu görülmektedir. Karar verme becerisiyle ilgili çalışmaların daha çok sınıf eğitimi alanında Özabacı (2013); Ulaş vd., (2015) Demirbaş Nemli (2018); Baysal, Arkan ve Bağcı (2011); Çimşir ve Baysal (2019) ve rehberlik psikolojik danışmanlık programında

(Güçray, 2001; Çolakkadıoğlu, 2010); Tathlıoğlu, 2010; Tathlıoğlu, 2014; Deniz, 2002; Deniz, 2004) olduğu görülmektedir. Karar vermeye ilgili bazı çalışmalarda ise karar verme becerisinin başka bir becerisiyle ilişkisinin incelenmesine yönelik (Torun, 2015; Özabacı, 2013) olduğu görülmektedir. Alanyazındaki karar verme becerisine yönelik çalışmaların sınırlılığı göz önünde bulundurularak bu çalışmada öğrencilerin ve sosyal bilgiler öğretmenin bu beceriyle ilgili görüşlerinin derinlemesine incelenmesinin ve etkinlikle elde edilen verilerin, karar verme becerisinin geliştirilmesinde katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

2. Çalışmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı; yedinci sınıf öğrencilerinin karar verme becerilerinin öğretmen ve öğrenci görüşlerine göre incelenmesidir. Bu genel amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

1. Yedinci sınıf öğrencilerinin karar verme becerileri günlük yaşamlarından elde edilen verilere göre nedir?
2. Yedinci sınıf öğrencilerinin karar verme becerileri “Sokak Köpekleri” etkinliğinden elde edilen verilere göre nedir?
3. Sosyal bilgiler öğretmenin öğrencilerin karar verme becerilerine ilişkin görüşleri nelerdir?

3. Yöntem

Bu genel amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır. Bu çalışmada temel nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Temel nitel çalışmalar bütün disiplin ve uygulama alanlarında kullanılabilir. Eğitim alanında kullanılan en yaygın araştırma biçimidir. Temel nitel araştırmalarda veriler görüşmeler, gözlemler veya doküman analizi yoluyla toplanır (Merriam, 2015, s. 23).

4. Çalışma Grubu

Bu araştırmada amaçlı örneklem yöntemlerinden kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Kolay ulaşılabilir örneklem araştırmaya hız ve pratiklik kazandırır. Çünkü yakın olan ulaşılması kolay olan bir durum seçilir. Alan yazında kazara ve elverişli örnekleme yöntemi olarak da bilinmektedir (Büyüköztürk vd., 2012: 92; Yıldırım & Şimşek, 2013: 141). Araştırmanın çalışma grubunu, dokuz 7. Sınıf öğrencisi ve bir sosyal bilgiler öğretmeni oluşturmaktadır. Örneklem sayısına Gupa (2015) örneklem biriminden yeni hiçbir bilgi elde edilmediğinde karar verilmiştir (Merriam, 2015, s. 79).

5. Verilerin Toplanması

Çalışmada sosyal bilgiler öğretmeninden verilerinin toplanması amacıyla “Öğretmen Görüşme Formu”, öğrencilerden verilerin toplanması amacıyla “Öğrenci Görüşme Formu” ve “Sokak Köpekleri Etkinlik Formu” kullanılmıştır. Görüşmelerden önce katılımcı öğrenciler ve sosyal bilgiler öğretmeni bilgilendirilmiş onam formu verilmiş, süreç hakkında gerekli bilgilendirmeler yapılmıştır. Öğrencilerle yapılan görüşmeler ve etkinlik uygulamaları okul yönetiminin tahsis ettiği bir salonda yüz yüze ve tek tek yapılmıştır. Öğretmen ile görüşmeler okulda yüz yüze yapılmıştır. Görüşmelerin kaydı için ses kayıt cihazı kullanılmıştır.

6. Verilerin Analizi

Öğretmen ve öğrencilerle yapılan görüşmelerde uzman görüşleri ve pilot uygulamalar sonunda geliştirilmiş olan yarı-yapılandırılmış görüşme formları kullanılmıştır. Görüşmeler ses kayıt cihazı ile kayıt altına alınmış, sonrasında yazıya dökülmüştür. Teyit edilebilirlik kapsamında ham veriler ve analizler uzman denetimine tabi tutulmuştur. Elde edilen veriler betimsel analiz yapılmıştır. Öğrencilerden Sokak Köpekleri etkinliğinden elde edilen nitel veriler için de aynı işlemler tekrar edilmiştir.

Geçerliğin sağlanması için sahada bazı stratejiler kullanılabilir. Bu stratejilerden bazıları; üçgenleme, katılımcı kontrolü, alanda uzun zaman geçirilmesi, derinlemesine betimleme ve akran değerlendirmesi kullanılmasıdır (Creswell, 2016, s. 201). Bu çalışmada geçerliğin sağlanması amacıyla sahada iki hafta zaman geçirilmiş, gözlem yapılmış, öğrencilerle ve sosyal bilgiler öğretmeniyle iletişim ve etkileşimde bulunulmuştur. Elde edilen verilerin kontrolünde ve analiz aşamasında alan eğitimcisi değerlendirmesi elde edilmiştir. Görüşmelerde elde edilen verilere doğrudan alıntılarla yer verilmiştir. Güvenirliğin sağlanması amacıyla, görüşme ses kayıtlarının transkripsiyonu iki farklı araştırmacı tarafından iki kez dinlenerek onaylanmıştır. Ayrıca ses kaydı ve transkripsiyonda yer alan kayıtlar tekrar karşılaştırılmıştır.

7. Bulgular

Çalışmanın bu bölümünde, çalışmanın amacına ve alt amaçlarına ilişkin analiz sonuçlarına dayanan bulgular ve elde edilen bulgular doğrultusunda yapılan yorumlara yer verilmiştir.

7.1. Yedinci Sınıf Öğrencilerinin Karar Verme Becerileri Günlük Yaşamlarından Elde Edilen Verilere Göre Nedir?

Çalışmanın bu sorusunda, öğrencilerin günlük yaşamlarında karar verme becerileri hakkındaki görüşleri incelenmiştir. Bu kapsamda bu araştırma sorusu ile ilgili öğrencilere altı görüşme sorusu sorulmuştur. Bunlar: “Günlük yaşamınızda karar vermeniz gereken hangi problem/durum ile karşılaşırsınız?”, “Karar verme durumunda nasıl bir süreç yaşarsınız?”, “Karar verme durumunda seçenekleri nasıl değerlendirirsiniz?”, Karar verme durumunda verdiğiniz kararı nasıl değerlendirirsiniz?” sorularıdır. Bu soruların analizinden elde edilen bulgular Tablo 1, Tablo 2, Tablo 3 ve Tablo 4’te yer verilmiştir.

7.1.1. Günlük Yaşamda Karar Verme Durumlarına İlişkin Öğrenci Görüşleri

Tablo 1. Günlük Yaşamda Karar Verme Durumlarına İlişkin Alıntılar

Katılımcı	Alıntılar
K1	"Günlük hayatta oyun oynamak mı, ders yapmak mı? Anneni mi daha çok seviyorsun, babamı mı? gibi daha çok ailevi meselelerde karar vermem gerekiyor."
K2	"Sabahları kıyafet seçiminde karar vermem gerekiyor."
K3	"Sağlıklı yemekle ilgili karar vermem gerekiyor. Haftada bir kere abur cubur yiyebilirim mesela diğer günlerde sağlıklı yemek yemeliyim."
K4	"Eğer yanlış bir karar verirsem birçok insanın canı yanacak."

DOI: 10.55775/ijemi.1218402

K5	<i>"Giyimde zorluklar yaşıyorum. Nasıl giyineceğim bilmiyorum. Ortamına göre giyinmeye çalışıyorum. Onlar bana zorluk yaşıyor."</i>
K6	<i>Okulda param az olduğu zaman ne yiyip ne yiyemeyeceğime karar vermek zorunda kalıyorum</i>
K7	<i>"Günlük hayatta bazen ders çalışıp çalışmamak konusunda kararlar veriyorum. Yemek yiyip yemeyeceğime de karar veririm."</i>
K9	<i>"Günlük yaşamda ne giyeceğime ne yiyeceğime, arkadaşlarımla arasında kavga çıktığında kimin tarafını tutacağıma karar veririm."</i>

Tablo 1'de öğrencilerin günlük yaşamlarında hangi konularda/durumlarda karar verdiklerine yönelik öğrenci görüşlerine göre öğrenciler ne giyecekleri ne harcayacakları, hangi derse çalışacakları ve arkadaşlık ilişkileri konusunda karar verme durumlarıyla karşılaştıklarını ifade etmişlerdir. Buradan hareketle öğrencilerin günlük yaşamlarında kritik karar verme durumlarında pek kalmadıkları daha çok gündelik yaşamın akışı içinde olası durumlarda karar verdikleri ifade edilebilir.

7.1.2. Günlük Yaşamda Karar Verme Sürecine İlişkin Öğrenci Görüşleri

Tablo 2. Günlük Yaşamda Karar Verme Sürecine İlişkin Alıntılar

Katılımcı	Alıntılar
K1	<i>"En doğru kararı almak için daha çok aileme sorarım ailemde de ***** yoksa kendim yapmaya çalışırım. O durumla ilgili biraz araştırma yaparım. Karar verme sürecinde daha çok tehlike yaratacak şeylere dikkat ederim."</i>
K3	<i>"Günlük hayatta diyelim ki bir tane telefon alacağız. Hafızası fazla olana bakarım." "Karar verme durumunda en doğru karara ulaşmak için başkalarına danışırım, internetten araştırırım."</i>
K6	<i>"Karar verme durumunda ilk önce kendi kendime sorarım. Sonra mesela diyelim üç tane seçenek varsa üçünü ailemle görüşürüm. Hem kendim hem de onlar için doğru olanı seçerim."</i>
K7	<i>"Karar verirken bana yararlı olup olmayacağına bakıyorum."</i>
K8	<i>"Öğün seçerken sağlıklı yemeklere karar veriyorum."</i>
K9	<i>"Mesela giyeceğim şey konusunda. Mor bir renk varsa onu değerlendiririm bugün giysem nasıl olacağını. Ya da uzun kollu mu kısa kollu mu olacağını."</i>

Tablo 2'ye göre öğrencilerin günlük yaşamda bir karar sürecinde olduğunda hem kararın sürecine ilişkin hem de kararın sonucuna ilişkin değerlendirmeler yaptıkları görülmektedir. Buna göre öğrencilerin süreçte aile veya yakınlarına danıştıkları, sonuçta ise verdikleri kararın sonucunun fayda sağlayıp sağlamayacağı ya da tehlikeli olup olmayacağını değerlendirdikleri ifade edilebilir.

7.1.3. Günlük Yaşamda Karara Yönelik Seçeneklerin Değerlendirilmesine İlişkin Öğrenci Görüşleri

Tablo 3. Günlük Yaşamda Kararlara Yönelik Seçeneklerin Değerlendirilmesine İlişkin Alıntılar

Katılımcı	Alıntılar
K1	"Doğru karar vermek için daha çok benim eğlenebileceğime ya da eğlenemeyeceğime dikkat ederim. Bizi orda ağırlıyorlar mesela başka bir yerde daha iyi ağırlıyorlar. Ona daha çok dikkat ederim."
K2	"Hangisi daha çok mantıklı geliyorsa ona karar veririm."
K3	"Bir şey alacaksam fiyatına dikkat ederim. Kalitesine dikkat ederim. Sağlıklı olup olmama onayına dikkat ederim."
K4	"Hangisi seçeneğin bana daha iyi geleceğine karar vermek çok zor oluyor." "En doğru karara ulaşmak için hangisinin bana daha iyi geleceğini, hangisiyle daha mutlu olacağımı, hangisini yaparsam keşke demeyeceğimi düşünürüm."
K5	"Karar vermem gerektiğinde kararsız kalıyorum çünkü iki şeyi de sevdiğim için hangisini seçsem daha iyi onun için ortak bir yön bulmak isterim ben." "Benim için hangisi daha iyi olacaksa onu düşünürüm." "Arkadaş seçiminde bana daha çok önem veren, düştüğümde yanımda olan kişiyi tercih ederim."
K8	"Arkadaşlarım küstüğünde o üzülmesin diye çok sevdiğim arkadaşımın tarafını seçtiğim için diğerine çok üzülüyorum."

Tablo 3.'e göre günlük yaşamda öğrencilerin karar verme sürecinde seçenekleri değerlendirmeleri konusunda ifadeleri incelendiğinde, K4 ve K5 seçenekleri değerlendirmede kararsızlık yaşadıkları görülmektedir. K1, K2, K3'ün ise seçenekleri kriterlere göre değerlendirerek karar verdikleri görülmektedir. Öğrenciler seçenekleri onlara iyi, mantıklı gelmeleri, mutlu hissettirmesine, pişmanlık hissettirmemesine göre değerlendirdikleri ifade edilebilir. Buna göre öğrencilerin karar sürecini anlama, çeşitli seçenekleri inceleme ve seçeneği değerlendirme konusunda belli kriterlere başvurdukları yorumlanabilir.

7.1.4. Günlük Yaşamda Kararın Değerlendirilmesine İlişkin Öğrenci Görüşleri

Tablo 4. Günlük Yaşamda Kararın Değerlendirilmesine İlişkin Alıntılar

Katılımcı	Alıntılar
K1	"Orada eğleniyorsam hani orada mutluyum orayı daha çok severim ve doğru karar aldım demektir."
K3	"Doğru karar aldığımdan aldığı şeyi kullanıp değerlendirerek emin olurum."
K4	"Doğru kararı aldığımda keşke duygusu getirmez. Şunu yapsaydım ne olurdu duygusu getirmez. Çünkü ben o an onu yaptığımdan mutlu olurum."
K8	"Bir süre sonra olayı yaşıyorum. Olayın iç yüzü ortaya çıkınca ben de ona göre kararımın doğru ya da yanlış olduğunu anlayabiliyorum."

Tablo 4'teki ifadeler incelendiğinde öğrenciler verdikleri kararı mutluluk, pişmanlık, yararlılık kriterlerine göre değerlendirdikleri ifade edilebilir.

7.2. Yedinci Sınıf Öğrencilerinin Karar Verme Becerileri "Sokak Köpekleri" Etkinliğinden Elde Edilen Verilere Göre Nedir?

Çalışmanın bu sorusunda, öğrencilerin "Sokak Köpekleri" etkinliğinde, karar verme durumlarına göre problemi belirleme, seçenekleri değerlendirme ve kararı değerlendirme adımlarına yönelik ifadeleri incelenmiştir. Bu kapsamda elde edilen bulgular Tablo 5, Tablo 6, Tablo 7'de verilmiştir.

7.2.1. Örnek Olaya Göre Problemin Tanımlanması Boyutuna İlişkin Öğrenci Görüşleri

Tablo 5. Örnek Olaya Göre Bulguların Problemin Tanımlanması Boyutuna İlişkin Alıntılar

Boyut	Katılımcı	Alıntılar	Beceriler
Problemin Tanımlanması	K1	"Mecliste görüşülen konunun amacı bu köpeklerin boş boş dolaşıp insanlara zarar vermesini engellemektir."	Problemin/ Durumun Belirleme Değerlendirme
	K2	"Köpeklerin daha fazla kişiye saldırılmaması için alabildiğimce önemler alırım."	
	K3	"Köpeklerin ilin dışına çıkarılıp çıkarılmaması ile ilgili çözüm aramam lazım."	
	K4	"İnsanların sağlığı ve köpeklerin daha fazla insana zarar vermemesi. Eğer yanlış bir karar verirsem birçok insanın canı yanacak."	

K5	"Bu konunun amacı sokak köpeklerinin bir bireye ya da canlıya saldırmamasıdır."
K6	Mecliste görüşülen konunun amacı köpekleri millete saldırmaması için uzaklaştırmaktır.
K7	"Başboş dolaşan köpekleri toplamak ve insanlara saldırmamasını önlemek."
K8	"Köpekler başka çocuklara saldırmaması diye o köpekleri uzaklaştırmaya karar vermişler."

Tablo 5'te karar verme basamaklarından problemi/durumu belirlenmesi aşamasında öğrencilerin ifadeleri incelendiğinde, görüş bildiren öğrencilerin çoğu karar verecekleri problemi/durumu belirlemek yerine kararlarını açıklamış ya da ne yapılması ile ilgili fikirlerini belirtmişlerdir. Buradan hareketle öğrencilerin net ve anlaşılır bir şekilde problemi/durumu belirleyemedikleri ifade edilebilir.

7.2.2. Örnek Olaya Göre Seçeneklerin Belirlenmesi Boyutuna İlişkin Öğrenci Görüşleri

Tablo 6. Örnek Olaya Göre Bulguların Seçeneklerin Belirlenmesi Boyutuna İlişkin Alıntılar

Boyut	Katılımcı	Alıntılar	Beceriler
Seçeneklerin Yaratılması	K1	"İnsanlara zarar vermesi dışında köpeklerimizin sokaklarda aç kalmasını, susuz kalmasını engellemek."	Seçeneklerin Belirlenmesi ve Değerlendirilmesi
	K3	"Şimdi bence köpekleri il dışına götürmeye gerek yok. Saldırgan olmayanlara yeşil küpe takabilirler kulaklarına. Saldırgan olanları barınaklarda besleyebilirler."	
	K4	"Köpeklerin aşı olmaya ihtiyacı var."	
	K5	"Şehir dışının yerine bir barınak kurardım. Sokak köpeklerine orada bakabilirdim. Yem falan verirdik. Sularını verirdik. Bana göre şehir dışına barınak kursak daha iyi olur."	
	K6	"Köpekleri sokaktan alıp kendilerinin yaşayabileceği daha güzel bir yaşam alanına koyabiliriz. Diğer insanlara saldıramazlar."	
	K7	"Köpekler insanlara saldırdıkları için barınağa kapatılmalı"	

K8	<i>"Bence köpekleri uzaklaştırmaları yanlış bir şey, mesela onları bir barınak yapıp orda daha uysal bir şekilde yaşatabilirler."</i>
K9	<i>"Bence köpekler tekrardan sokaklarda gezsinler. Her ne kadar bunu insanlar istese de onlar da bizim gibi canlı. Kendimi onların yerine koyardım, empati yaparım."</i>

Tablo 6'da karar verme basamaklarından seçenekleri belirleme aşamasında öğrencilerin ifadeleri incelendiğinde, görüş bildiren öğrencilerin çoğunun problem durumuna yönelik seçenekler üretmedikleri, belirlemedikleri ve seçenekler üzerinde kanıta dayalı değerlendirme yapmadıkları görülmektedir. K3, K6 ve K8 öğrencilerinin tek seçenek üretip değerlendirme yaptığı görülmektedir. K4, K7 öğrenci örneklerinde olduğu gibi "Köpekler insanlara saldırdıkları için barınağa kapatılmalı" "Köpeklerin aşı olmaya ihtiyacı var." Cümlelerinden hareketle seçenekleri belirleme ve seçenekler hakkında değerlendirme yapmadıkları görülmektedir. Karar durumuyla ilgili örnek bir olay üzerinden çerçeve sunulmasına rağmen öğrencilerin ellerindeki seçeneklerin farkında olmadıkları ve seçenek oluşturma ve değerlendirme yapma konusunda sorunlar yaşadıkları görülmektedir.

7.2.3. Örnek Olaya Göre Kararın Belirlenmesi Boyutuna İlişkin Öğrenci Becerileri

Tablo 7. Örnek Olaya Göre Kararın Belirlenmesi Boyutuna İlişkin Alıntılar

Boyut	Katılımcı	Alıntılar	Beceri
Karar Belirleme	K7	<i>"Halkın ve köpeklerin sağlığını düşünerek karar veririm."</i>	Kararın Avantajı ve Dezavantajları Tanımlama
	K8	<i>"Köpek de yaşayan bir canlı. Onun da iyiliğini bir yandan düşünürüm. Karar verirken hem köpekler hem de insanların için iyi bir karar olmasına dikkat ederim."</i>	
	K9	<i>"Kararın köpekleri nasıl etkilediğine bakarım, çevreyi nasıl etkilediğine bakarım. Yani böyle bir durum olsa çevre bundan nasıl etkilenir ona bakarım. Sonra da kararına varırım."</i>	

Tablo 7'de göre karar verme basamaklarından karar verme aşamasında sadece K7, K8, K9 öğrencileri görüşlerini bildirmişlerdir. Öğrencilerin ifadeleri incelendiğinde, net bir karar vermekten ziyade verecekleri kararlar ilgili ihtimalleri değerlendirdikleri ve ikilemde kaldıkları ifade edilebilir.

7.3. Öğretmenin Öğrencilerinin Karar Verme Becerilerine İlişkin Görüşleri

Çalışmanın bu sorusunda, sosyal bilgiler öğretmenin öğrencilerinin karar verme becerileri hakkındaki görüşleri incelenmiştir. Bu kapsamda bu araştırma sorusu ile ilgili sosyal bilgiler öğretmene beş görüşme sorusu sorulmuştur. Bunlar; Öğrencilerin karar verme sürecinde problemin tanımlanması nasıldır? Öğrencilerin karar verme sürecinde seçenekleri belirlemesi nasıldır? Öğrencilerin karar verme sürecinde kararı değerlendirmesi nasıldır? Öğretmenin öğrencilerin karar verme becerilerinin geliştirilmesine yönelik görüşü nedir? Bu sorulara ilişkin doğrudan alıntılara aşağıda yer verilmiştir.

7.3.1. Öğrencilerin Karar Verme Sürecinde Problemin Tanımlanması Aşamasındaki Becerilerine İlişkin Öğretmen Görüşü

Hakan Öğretmen:

“Bireysel farklılıklarından ötürü karar verme sürecinde bazı öğrencilerin var olan bir sorunu veya problemi fark edebildiğini, bazı öğrencilerin ise göremediğini fark ediyoruz. Bunun sebebine Farkındalık düzeyi veya buna hazır bulunuşluk da diyebiliriz. Bireysel farklılıklar burada gerçekten çok bariz bir şekilde kendini hissettiriyor. Yine çocukların hazır bulunuşluk düzeyi burada gerçekten kendini net bir şekilde gösteriyor.” Öğrencilerin bu becerisinin zamanla biraz daha geliştiğini düşünüyorum. Öğrencilerimizin beşinci sınıftan itibaren bu beceri anlamındaki yeterliliklerinin zaman içerisinde geliştiğini görüyorum. Bunun almış oldukları eğitim, öğretmenlerinden aldıkları geri dönüşler, genel kültür seviyelerindeki artışı ve tecrübeleri gibi birçok etkenin katkısıyla daha da geliştiğini düşünüyorum.”

Hakan öğretmenin ifadelerine göre öğrencilerin bu aşamada var olan bir problemi ya da durumu fark edebilmelerinde bireysel farklılıklar etkilidir. Hazır bulunuşluk düzeyi yüksek olan öğrenciler bazı problemleri veya durumu daha kolay görebilmektedir. Ayrıca öğrencilerin genel kültür seviyelerindeki artış, tecrübeleri ve öğretmenlerinden aldıkları dönütler ile birlikte bu beceri alanındaki yeterliliklerinin ilerleyen sınıflarda gelişme gösterdiğini ifade etmiştir.

7.3.2. Öğrencilerin Karar Verme Sürecinde Seçeneklerin Belirlenmesi Aşamasındaki Becerilerine İlişkin Öğretmen Görüşü

Hakan Öğretmen:

“Bir öğrenci yemek tercihinde birçok farklı kriterin daha olduğunu biliyor ama ekonomik durumu bu kriterlerden fiyatı ön plana alması zorunluluğunu getiriyor. Çocuk da bundan ötürü kriterler içerisinde fiyatı ön plana alıyor. Bir öğrenci yeni ürün satın aldığı anda başka bir öğrenci şunu değil de neden bunu aldın, şu kaliteli, şu kalitesiz diyebildiğini görüyoruz. Aynı ürünün muadilinin veya aynısının başka bir yerde daha uyguna satıldığı ile ilgili fikirler belirtebildiğini görebiliyoruz.”

“Dersle ilgili bir durum söz konusu olduğu zaman çocukların karar verme becerilerinde öğretmenlerinin veya akademik başarısı oldukça iyi olan bir arkadaşının etkisinin daha bariz olduğunu görürken, örneğin bir kıyafet ya da ayakkabı söz konusu olduğunda ise kılık kıyafeti beğenilen bir arkadaşın çok daha etkili olduğunu görüyoruz.”

“Yine benim kulak misafiri olduğum bir konuydu bu. Bir öğrencimiz bilgisayarı ve tableti olmadığı için canlı derslere katılamıyordu ve bir tablet arayışındaydı. Bu konuda sınıfındaki arkadaşlarıyla görüş alışverişinde bulunduğunu gördüm. Bir arkadaşı şunun fiyatı şu kadar, başka bir arkadaşı ama bunun ekran boyutu şu kadar, özellikleri şu kadar veya bu bilinmedik bir marka diyordu. Bunlara kulak misafiri oldum. Bence bu çocukların birtakım kriterleri göz önünde bulundurabildiğini gösteren bir örnek. Buna benzer birçok örnek yaşıyoruz aslında.”

Hakan öğretmen karar verme sürecinde seçeneklerin belirlenmesi aşamasında gözlemlerine dayanarak fikirlerini belirttiği ifade edilebilir. Buna göre Hakan öğretmenin öğrencilerin seçenekleri belirlerken - özellikle bir şeyi satın alma durumunda- kendilerine göre uygun kriterleri göz önünde bulundurularak seçimlerini belirledikleri yorumu yapılabilir.

7.3.3. Öğrencilerin Kararın Değerlendirilmesi Aşamasındaki Becerilerine İlişkin Öğretmen Görüşü

“En uygun kararı hesaplama noktasında A öğrencisi ile B öğrencisi biraz birbirinden farklı olabiliyor. Yani hepsinin bu konudaki yeterlilikleri veya en uygun kararı verme noktasındaki tecrübeleri, deneyimleri, farkındalıkları aynı değil. Öğrencilerimiz arasında bu noktada bireysel farklılıklar var. Dediğim gibi bireysel farklılıklar, yaşanmışlıklar, tecrübeler insanın kişiliğine, bilgi seviyesine ve karar verme sürecine etki eden durumlar ve her bireyde aynı düzeyde değil.”

Hakan öğretmenin öğrencilerinin, karar verme aşamasında verdiği kararı değerlendirmede, bireysel farklılıklarına vurgu yaptığı ifade edilebilir. Bu bulgudan hareketle bir karar sürecinde karar değerlendirmenin öğrencideki bilgi, deneyim, kişilik özelliği ile ilişkili olduğu, öğrenciden öğrenciye değiştiği yorumlanabilir.

7.3.4. Öğrencilerin Karar Verme Becerisinin Geliştirilmesine İlişkin Öğretmen Görüşü

“Örneğin bir öğrenci kitap alma sürecinde belki de ilk kitap tercihinde kitabın sadece fiyatını ya da kapağının görüntüsünü vs. bir kriter olarak değerlendirir. Diyelim ki kitap fiyatını dikkate aldı temel kriter olarak. Fakat almış olduğu kitap baskı kalitesinden dolayı bir ay sonra dağılmış durumda. Bir sonraki tercihindeyse çocuk kitabın baskı kalitesini dikkate alıyor ama bu kez bakıyor ki kitabın içerisinde yazım yanlışları var veya yanlış sorular var. Bu yaşanmışlıkla beraber çocuk bu kez kitabın fiyatının ve baskı kalitesinin yanında içerik olarak da kaliteli olması gerektiğine dikkate alıyor. Bunlar aşama aşama belli bir noktadan sonra beceri haline geliyor.

“Almış oldukları her kararın yapmış oldukları her tercihin birtakım sonuçlara gebe olduğunu ve bunların sonuçlarıyla yüzleşebileceğini, o yüzden karar verme sürecinin şansa bırakılmaması gerektiğini, gelişigüzel değil de bilinçli bir şekilde, birçok faktörün ve değişkenin dikkate alınarak kararlar verilmesi gerektiğini çocuklarımızın öğrenmesi gerektiğini söylüyoruz.”

Hakan Öğretmen öğrencilerin bu beceriyi yaşamlarından elde ettikleri deneyimlerle birlikte bir süreç içerisinde zamanla ve aşama aşama kazanacaklarını ifade ettiği yorumlanabilir. Hakan Öğretmen öğrencilerin vermiş olduğu kararların bir sonucu olacağı bununla yüzleşeceğine vurgu yaparak gelişigüzel kararlar alınmaması gerektiğini, bilinçli kararlar verilmesi gerektiğinin önemine vurgu yapmıştır. Ayrıca karar verme becerisinin kazandırılmasının önemini altını çizmiştir. Buradan hareketle sosyal bilgiler öğretmenin bir beceri olarak karar vermenin önemini ve öğrencilere kazandırılmasının önemini farkında olduğu yorumlanabilir.

8. Sonuç ve Tartışma

Bu çalışmada sosyal bilgiler öğretmeni ve yedinci sınıf öğrencilerinin karar verme becerisine yönelik görüşleri incelenmiştir. Bu bölümde araştırmanın bulgularına dair sonuçlar, literatürde yer alan araştırmalar ile karşılaştırılarak tartışılmıştır. Son olarak da araştırmanın sonuçlarından hareketle öneriler sunulmuştur.

Yedinci Sınıf Öğrencilerinin Karar Verme Becerileri Günlük Yaşamlarından Elde Edilen Verilere Göre Sonuç ve Tartışmalar

Çalışmanın bu araştırma sorusunda 9 yedinci sınıf öğrencisinin günlük yaşamda karar vermelerine ilişkin görüşlerinden elde edilen analiz sonuçlarına ve tartışmalara yer verilmiştir. “Günlük yaşamınızdan hangi durum/problemlerde karar vermeniz gerekmektedir?”, sorusuna verdikleri yanıtlarda, öğrencilerin ne giyecekleri, ne harcayacakları, hangi derse çalışacakları ve arkadaşlık ilişkileri konusunda karar verme durumlarıyla karşılaştıkları sonucuna ulaşılmıştır. Çalışmanın bu sonucu Lundberg, Romich ve Ping Tsang (2009)’un Çocuklarda Karar Verme isimli çalışmalarından elde ettiği sonuç ve Yalın (2021)’in tez

çalışmasından elde ettiği sonuç ile benzerlik göstermektedir. Ayrıca Martensen ve Grønholdt (2008) de çalışmasında çocukların kendi tüketimleriyle ilgili kendi kararlarını verdiğini belirtmektedir. “Günlük yaşamınızda bir karar durumunda karar sürecini nasıl değerlendirirsiniz?” sorusuna öğrenciler günlük yaşamda bir karar sürecinde olduğunda hem kararın sürecine ilişkin hem de kararın sonucuna ilişkin değerlendirmeler yaptıkları görülmektedir. Buna göre öğrencilerin süreçte aile veya yakınlarına danıştıkları, sonuçta ise verdikleri kararın sonucunun fayda sağlayıp sağlamayacağı ya da tehlikeli olup olmayacağını değerlendirdikleri sonucuna ulaşılmıştır. “Günlük yaşamda bir karar durumunda seçenekleri nasıl değerlendirirsiniz? Sorusuna, öğrencilerin bazılarının seçenekleri değerlendirmede kararsızlık yaşadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Öğrencilerin bazılarının ise seçenekleri kriterlere göre değerlendirerek karar verdikleri sonucuna ulaşılmıştır. Öğrenciler seçenekleri onlara iyi, mantıklı gelmeleri, mutlu hissettirmesine, pişmanlık hissettirmemesine göre değerlendirdikleri sonucuna ulaşılmıştır. Buna göre öğrencilerin karar sürecini anlama, çeşitli seçenekleri inceleme ve seçeneği değerlendirme konusunda belli kriterlere başvurdukları sonucuna ulaşılmıştır Çalışmanın bu sonuçları ile Sever (2018)’in ilkökul dördüncü sınıf öğrencilerinden elde ettiği sonuçlar ile Çetinkaya (2011)’in öğretmenlerden alınan verilere göre öğrencilerin karar verme becerilerini incelediği çalışmayla benzerlik göstermektedir. Günlük yaşamda bir karar durumunda verdiğiniz kararı nasıl değerlendirirsiniz? Sorusuna öğrencilerin verdikleri kararı mutluluk, pişmanlık, yararlılık kriterlerine göre değerlendirdikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Yedinci Sınıf Öğrencilerinin Karar Verme Becerileri “Sokak Köpekleri” Etkinliğinden Elde Edilen Verilere Göre Nedir?

Çalışmanın bu araştırma sorusunda 9 yedinci sınıf öğrencisinin Sokak Köpekleri etkinliğine göre karar verme becerilerine yönelik sonuç ve tartışmalara yer verilmiştir. Öğrencilerden Sokak Köpekleri etkinliği ile ilgili problem durumunu belirlemeleri, seçenekleri değerlendirmeleri ve karar vermeleri istenmiştir. Elde edilen verilere göre öğrencilerin çoğu karar verecekleri problemi/durumu belirlemek yerine kararlarını açıklamış ya da ne yapılması ile ilgili fikirlerini belirtmişlerdir. Buradan hareketle öğrencilerin net ve anlaşılır bir şekilde problemi/durumu belirleyemedikleri sonucuna ulaşılmıştır. Karar verme basamaklarından seçenekleri belirleme aşamasında öğrencilerin ifadeleri incelendiğinde, görüş bildiren öğrencilerin çoğunun problem durumuna yönelik seçenekler üretmedikleri, belirlemedikleri ve seçenekler üzerinde kanıta dayalı değerlendirme yapmadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Karar durumuyla ilgili örnek bir olay üzerinden çerçeve sunulmasına rağmen öğrencilerin ellerindeki seçeneklerin farkında olmadıkları ve seçenek oluşturma ve değerlendirme yapma konusunda sorunlar yaşadıkları sonucuna ulaşılmaktadır. Öğrencilerin ifadeleri incelendiğinde, net bir karar vermekten ziyade verecekleri kararlar ilgili ihtimalleri değerlendirdikleri ve ikileme kaldıkları sonucuna ulaşılmıştır. Sever (2018) çalışmasında ilkökul 4. sınıf öğrencileriyle Seçimler ve Sonuçları Etkinliğinde öğrencilerin karar verme süreciyle ilgili verileri incelemiştir. Buna göre öğrencilerin yarıya yakını karar problemini tanımlama/ifade etmede güçlük yaşadıklarını, öğrenciler basit düzeyde alternatifler yaratabildiklerini, seçimlerinin olası sonuçlarını öngörebilme konusunda başarılı olabildiklerini sonucuna ulaşılmıştır. Crone ve Van Der Molen (2007) çalışmalarında, çocukların seçimlerinin olası sonuçlarını öngörme konusunda güçlükler yaşadıklarını ortaya koymaktadır. Araştırmacılar bu beceriye yönelik gelişim konusunda, çocukların ergenliğin sonuna kadar dezavantajlı oldukları ortaya koymaktadır.

Sosyal Bilgiler Öğretmenin Öğrencilerinin Karar Verme Becerilerine İlişkin Görüşleri

Çalışmanın bu araştırma sorusunda, sosyal bilgiler öğretmenin öğrencilerinin karar verme becerisine yönelik görüşlerinden elde edilen analizlerin sonuç ve tartışmalarına yer verilmiştir. Sosyal bilgiler öğretmenin ifadelerine göre öğrencilerin var olan bir problemi ya da durumu fark edebilmelerinde bireysel

farklılıklar etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Sosyal bilgiler öğretmenin ifadelerine göre öğrencilerin seçenekleri belirlerken -özellikle bir şeyi satın alma durumunda- kendilerine göre uygun kriterleri göz önünde bulundurularak seçimlerini belirledikleri sonucuna ulaşılmıştır. Karar verme aşamasında verdiği kararı değerlendirmede ise bireysel farklılıklarına vurgu yapılmıştır. Bu bulgudan hareketle bir karar sürecinde karar değerlendirmenin öğrencideki bilgi, deneyim, kişilik özelliği ile ilişkili olduğu, öğrenciden öğrenciye değiştiği sonucuna ulaşılmıştır. Sosyal bilgiler öğretmeni ifadelerine göre öğrencilerin bu beceriyi yaşamlarından elde ettikleri deneyimlerle birlikte bir süreç içerisinde zamanla ve aşama aşama kazanacaklarını sonucuna ulaşılmıştır. Sosyal bilgiler öğretmenin bir beceri olarak karar vermenin önemini ve öğrencilere kazandırılmasının önemini farkında olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Çalışmanın bu sonuçları Baysal, Arkan ve Bağcı (2011)'in sosyal bilgiler öğretmen adayları ile yaptığı çalışmanın sonuçlarıyla, Sever (2018)'in sınıf öğretmenleriyle yaptığı çalışmanın sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir.

Bu çalışma araştırma sonuçları ile sınırlı olduğundan genelleme yapmak mümkün değildir. Bu bakımdan genelleme yapılabilecek nicel gelenekte ve karma yöntem ile araştırmalar yapılabilir. Farklı sınıf seviyeleri ile araştırmalar yapılabilir. Öğrencilerin karar verme süreçlerini araştıran karma yöntem ile araştırmalar yapılabilir. Öğrencilerin karar verme durumlarını tanımalarını, karar verirken seçenekler ve ölçütler bağlamında değerlendirmeler yapmalarını ve bu değerlendirmeleri neticesinde kararlar vermelerini sağlayacak öğrenme etkinliklerinin derslerde uygulanması önerilebilir.

Kaynakça

- Baysal, Z. N., Arkan, K. & Bağcı, M. S. (2011). *Sınıf öğretmenliği programı öğretmen adaylarının sosyal bilgiler programının problem çözme ve karar verme becerilerini kazandırmadaki etkililiğine yönelik görüşleri*. İlköğretim Online, 10(2), 539-549.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, K. E., Akgün, E. Ö., Karadeniz, Ş. & Demirel, F. (2012). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem.
- Brynes, P., J. (1998). *The nature and development of decision making: a self-regulation model*. London-Newyork: Psychology.
- Creswell, J. W. (2016). *Araştırma deseni* (S. B. Demir, Çev.). Ankara: Eğiten.
- Crone, E. A. and Van Der Molen, M. W. (2007). *Development of decision making in school-aged children and adolescents: Evidence from heart rate and skin conductance analysis*. Child Development, 78(4), 1288-1301.
- Çakmakçı, E.,&Özabacı, N. (2013). *Drama yolu ile karar verme becerisinin kazandırılması*. Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 12(44), 18-30.
- Çelikkaya, T., (2011). *Sosyal bilgiler programında yer alan becerilerin kazandırılma düzeyi: öğretmen görüşleri*, Kastamonu Eğitim Dergisi, 19 (3), 969-990.
- Çimşir, S. & Baysal, Z. N. (2019). *Marmara üç aşamalı bilişsel karar verme becerilerini geliştirme modelinin akademik başarısı düşük ilkökul dördüncü sınıf öğrencilerinin problem çözme becerisine etkisi*. Eğitim Kuram ve Uygulama Araştırmaları Dergisi, 5(3), 337-351.
- Çolakradioğlu, O. (2010). *Çatışma kuramına dayalı olarak geliştirilen karar verme beceri eğitimi grup uygulamalarının ergenlerin karar verme stillerine etkisi*. Doktora Tezi. Çukurova Üniversitesi Sosyal

Bilimler Enstitüsü. Konya.

Demirtaş Nemli, B. (2018). *İlkokul dördüncü sınıf öğrencilerinin bilişsel karar verme becerilerinin geliştirilmesine yönelik bir model uygulaması*. Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Deniz, M. E. (2004). *Üniversite öğrencilerinin karar vermede öz saygı karar verme stilleri ve problem çözme becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi üzerine bir araştırma*. Eğitim Araştırmaları Dergisi, 4(15), 23-35.

Engle, H. S. (2003). Decision making: The heart of social studies instruction, *The Social Studies*, 94,1- 7.

Fitzgerald, P., S., (2002). *Decision making*, Oxford: Capstone.

Gellat, H. B. & Gellat, C. (2002). *Power of positive uncertainty: Making creative career decisions*. <https://eric.ed.gov/?q=The+Power+of+Positive+Uncertainty%3a+Making+Creative+Career+Decisions&id=ED480506pdf> sayfasından ulaşılmıştır.

Güçray, S., S. (2001). *Ergenlerde karar verme davranışlarının, öz-saygı ve problem çözme becerileri algısı ile ilişkisi*. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 8(8), 106-121.

Güçray, S., S., (1998). *Bazı kişisel değişkenler, algılanan sosyal destek ve atılganlığın karar verme stilleri ile ilişkisi*. Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi, 9(2), 7-16.

Lehrer, J. (2019). *Karar anı*. İstanbul: Ayrıntı.

Lundberg, S., Romich, J., & Ping Tsang, K. P., (2009). *Decision – making by children*, <https://link.springer.com/article/10.1007/s11150-008-9045-2>Sayfasından Erişilmiştir.

Martensen, A., & Grønholdt, L., (2008). *How events work: understanding consumer responses to event marketing*, Inonative Marketing, 4 (4), 44-56.

Marzano, J., R., Brandt, S. R., Hughes, S. C., Jones, F. B., Presseisen, Z. B., Rankin, C., S. & Suhor, C. (1991). Dimensions of thinking: A framework for curriculum and instruction. A. Costa (Ed.), *Developing minds: A resource for teaching thinking*. Virginia: Association for Supervision and Curriculum Development Alexandria.

Merriam, B, S. (2013). *Nitel araştırma desen ve uygulama için bir rehber*. Ankara: Nobel.

Nutt, P., C., (2008). *Investigating the success of decision making processes*. Journal of Management Studies.45(2), 425-455.

Ochoa Becker, A., S., (2007). *Democratic education for social studies an issues-centered decision making curriculum*. Newyork: Information Age.

Sever, I.,& Ersoy, A., (2018). *İlkokul öğrencileri için karar verme becerisi ölçeğinin geliştirilmesi: geçerlik ve güvenilirlik çalışması*. Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. 48(1), 662-692.

Tatlıhoğlu, K. (2010). *Farklı öz anlayış düzeyleri ve üniversite öğrencilerinin karar vermede özsaygı, karar verme stilleri ve kişilik özelliklerinin değerlendirilmesi*. Doktora tezi. Selçuk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.

DOI: 10.55775/ijemi.1218402

Tatlıoğlu, K. (2014). *Üniversite öğrencilerinin karar vermede öz-saygı düzeyleri ile karar verme stilleri arasındaki ilişkinin bazı değişkenlere göre incelenmesi*. Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi,2(1), 150-170.

Torun, F. (2015). *Sosyal bilgiler dersinde argümantasyon temelli öğretim ve karar verme becerisi arasındaki ilişki düzeyi*. Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Ulaş, Ö. (2016). *Kariyer kararı verme öz-yetkinliği: Bir model testi*, Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.

Zeleny, M. (2011). *Multiple criteria decision making (mcdm): from paradigm lost to paradigm regained?* Journal Of Multi-Criteria Decision Analysis.18,77-89.